

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No8(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 86 sahifa,
12-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

The Role of English Collocations, Idiomatic Expressions, and Phraseological Units in Developing Communicative Competence in Higher Education.....	10
<i>Alimov Jamshid Ravshanovich</i>	
Milliy xoslangan lisoniy birliklarni teglash tamoyillari	16
<i>Yorkulov Zafarjon Bakirovich</i>	
Oila a'zolari o'rtasidagi o'zaro tushunishning shaxs kognitiv rivojlanishiga ta'sirining psixologik xususiyatlari	20
<i>Vaydulla Madinabonu Muxtasam qizi</i>	
O'qituvchilar darslarni qanday qiziqarli tashkil etishlari mumkin?.....	26
<i>Dilnura Rustamovna Xamrayeva</i>	
Tarbiya texnologiyasi – talabalarda ilmiy va sinergetik dunyoqarashni shakllantirish omili sifatida.....	33
<i>Mamadaliyev Kamolidin Rahmatullayevich</i>	
Maktab direktor maslahatchilarida strategik boshqaruv tafakkurini rivojlantirishning psixologik omillari.....	40
<i>Rahmatova Nasiba Sobirovna</i>	
Umumta'lim maktablarida harbiy-vatanparvarlik tarbiyasini sinfdan tashqari faoliyat orqali takomillashtirishning pedagogik-metodik tizimi.....	46
<i>Urinbayeva Dilfuza Abdumannobovna</i>	
Integrativ ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish.....	50
<i>Xoldavlatova Gavhar Normaxmatovna</i>	
Klaster asosida TVET tizimida pedagogik innovatsiyalar	55
<i>Sobir Azizov</i>	
Muammoli ta'lim texnologiyasi orqali talabalarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish: "muammo" divergent–konvergent o'quv sikli.....	57
<i>Djumbabayev G'ulomjon Xalillayevich, Yusupov Muxtorbek Roximovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalari jismoniy tarbiya darslarida regbi elementlarini o'rgatishning tashkiliy-metodik asoslar	62
<i>E. E. Jumayev</i>	
Autentik materiallar asosida bo'lajak nemis tili o'qituvchilarining til ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining eksperimental samaradorligi.....	65
<i>Jumayeva Gulxan Amrullayevna</i>	
Aleksandr Nil pedagogik ta'limotida shaxs erkinligini rivojlantirish mexanizmlari: ingliz filologiyasi talabalari misolida	71
<i>Atamirzayev Bahrom Bahodir o'g'li</i>	
Bo'lajak chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik o'qituvchilarining ma'naviyatini rivojlantirish omillari	75
<i>Mirzanov Sardor Umarqul o'g'li</i>	
TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning adaptiv metodik tizimi ..	79
<i>Omonova Maftuna Shermatovna</i>	

TPACK MODEL ASOSIDA INGLIZ TILIDA KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYANI RIVOJLANTIRISHNING ADAPTIV METODIK TIZIMI

Omonova Maftuna Shermatovna

Alfraganus Universiteti Filologiya fakulteti
Xorijiy tillar kafedrası v.b.dotsenti.,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqolada TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan adaptiv metodik tizimning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Tadqiqotda texnologik, pedagogik va predmetga oid bilimlarning o'zaro integratsiyasi talabalarning individual ehtiyojlari, til bilish darajasi, o'zlashtirish sur'ati va kommunikativ faolligiga moslashtirilgan ta'limni tashkil etishning muhim sharti sifatida qaraladi. Adaptiv metodik tizimning diagnostik, mazmuniy, kommunikativ-faoliyatli, texnologik va refleksiv-baholash tarkibiy qismlari tavsiflanadi. Ingliz tilida tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini o'zaro bog'liq holda rivojlantirishda interaktiv platformalar, raqamli topshiriqlar, tezkor qayta aloqa hamda differensiallashtirilgan o'quv faoliyatidan foydalanish imkoniyatlari asoslanadi. TPACK modeli asosida tashkil etilgan adaptiv yondashuv talabalarning kommunikativ ehtiyojlarini aniqlash, topshiriqlar murakkabligini moslashtirish, individual ta'lim trayektoriyasini qo'llab-quvvatlash va o'zlashtirish dinamikasini muntazam kuzatish imkonini berishi ko'rsatib beriladi. Mazkur metodik tizim ingliz tili ta'limining shaxsga yo'naltirilganligi, moslashuvchanligi va kommunikativ samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: TPACK modeli, kommunikativ kompetensiya, ingliz tili ta'limi, adaptiv ta'lim, metodik tizim, raqamli texnologiyalar, interaktiv platformalar, individual ta'lim trayektoriyasi, differensial ta'lim, refleksiv baholash.

Abstract: This article examines the theoretical and practical foundations of an adaptive methodological system for developing communicative competence in English based on the TPACK model. The integration of technological, pedagogical, and content knowledge is considered an essential condition for organizing instruction adapted to learners' individual needs, language proficiency levels, learning pace, and communicative activity. The study describes the diagnostic, content-based, communicative-activity, technological, and reflective-assessment components of the adaptive methodological system. Particular attention is paid to the use of interactive platforms, digital tasks, immediate feedback, and differentiated learning activities for the integrated development of listening, speaking, reading, and writing skills. It is argued that a TPACK-based adaptive approach makes it possible to identify learners' communicative needs, adjust task difficulty, support individualized learning trajectories, and systematically monitor learning progress. The proposed methodological system contributes to improving the learner-centeredness, flexibility, and communicative effectiveness of English language education.

Key words: TPACK model, communicative competence, English language education, adaptive learning, methodological system, digital technologies, interactive platforms, individualized learning trajectory, differentiated instruction, reflective assessment.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты адаптивной методической системы развития коммуникативной компетенции в английском языке на основе модели ТРАСК. Интеграция технологических, педагогических и предметных знаний рассматривается как важное условие организации обучения, адаптированного к индивидуальным потребностям обучающихся, уровню владения языком, темпу усвоения учебного материала и коммуникативной активности. Охарактеризованы диагностический, содержательный, коммуникативно-деятельностный, технологический и рефлексивно-оценочный компоненты адаптивной методической системы. Обосновываются возможности применения интерактивных платформ, цифровых заданий, оперативной обратной связи и дифференцированной учебной деятельности для взаимосвязанного развития навыков аудирования, говорения, чтения и письма. Показано, что адаптивный подход на основе модели ТРАСК позволяет определять коммуникативные потребности обучающихся, регулировать уровень сложности заданий, поддерживать индивидуальные образовательные траектории и осуществлять систематический мониторинг динамики обучения. Предлагаемая система способствует повышению личностной ориентированности, гибкости и коммуникативной эффективности обучения английскому языку.

Ключевые слова: модель ТРАСК, коммуникативная компетенция, обучение английскому языку, адаптивное обучение, методическая система, цифровые технологии, интерактивные платформы, индивидуальная образовательная траектория, дифференцированное обучение, рефлексивное оценивание.

KIRISH

Bugungi kunda ingliz tilini o'qitish jarayoni tobora raqamli va moslashuvchan shaklga o'tib bormoqda. Talabalar tilni bir xil sur'atda yoki bir xil usulda o'zlashtirmaydi. Ularning til bilish darajasi, qiziqishi, o'quv tajribasi, mustaqil ishlash ko'nikmasi va kommunikativ faolligi turlicha bo'ladi. Shu sababli barcha talabalar uchun bir xil topshiriq, bir xil murakkablik va bir xil o'qitish sur'atini qo'llash har doim ham kutilgan natijani bermaydi. Ingliz tilini samarali o'rgatish uchun ta'lim mazmuni va topshiriqlarni talabaning individual ehtiyojlariga moslashtirish zarurati kuchaymoqda.

Ingliz tili ta'limining asosiy maqsadlaridan biri talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishdir. Kommunikativ kompetensiya faqat grammatik qoidalarni bilish yoki yetarli lug'at boyligiga ega bo'lish bilan cheklanmaydi. Talaba o'z fikrini ingliz tilida tushunarli ifodalay olishi, suhbatdoshni tinglashi, vaziyatga mos til birliklarini tanlashi, yozma va og'zaki muloqotda faol ishtirok etishi kerak. Shu sababli kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayonida tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarining o'zaro bog'liq holda shakllanishi muhim hisoblanadi.

Raqamli texnologiyalar bunday ta'limni tashkil etish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Interaktiv platformalar, elektron topshiriqlar, onlayn testlar, multimedia resurslari va tezkor qayta aloqa vositalari yordamida talabaning o'zlashtirish holatini muntazam kuzatish, topshiriqlarni uning imkoniyatiga qarab o'zgartirish va individual ishlash sur'atini qo'llab-quvvatlash mumkin. Biroq raqamli vositalarning mavjudligi o'z-o'zidan adaptiv ta'limni ta'minlamaydi. Muhimi, texnologiya qaysi pedagogik maqsad uchun, qanday mazmun bilan va qanday metod asosida qo'llanayotganidir.

Mazkur masalani hal qilishda ТРАСК модели muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ushbu model o'qituvchining predmetga oid bilimlari, pedagogik bilimlari va texnologik bilimlarini bir-biri bilan uyg'unlashtirishni nazarda tutadi. Ingliz tili ta'limida bu o'qituvchining til materialini yaxshi bilishi bilan birga, uni qanday o'rgatish va qaysi raqamli vosita orqali talabaning kommunikativ faoliyatini samarali tashkil etishni ham aniqlay olishini anglatadi.

ТРАСК модели adaptiv ta'lim bilan birlashtirilganda o'quv jarayonini talabaning real ehtiyojiga moslashtirish imkoniyati kengayadi. Masalan, bir talabaga qo'shimcha lug'at mashqlari zarur bo'lsa, boshqasiga tinglab tushunish yoki gapirishga qaratilgan murakkabroq topshiriqlar tavsiya etilishi mumkin. Shuningdek, topshiriq natijalari asosida o'qituvchi keyingi faoliyatni qayta rejalashtirishi, ayrim talabalar bilan individual ishlashi yoki guruhlar uchun turli darajadagi vazifalarni tanlashi mumkin. Bunda adaptivlik faqat texnologik algoritm emas, balki pedagogik qaror qabul qilish jarayoni sifatida namoyon bo'ladi.

Amaliyotda esa raqamli vositalardan ko'pincha barcha talabalar uchun bir xil shaklda foydalanish holatlari uchraydi. Interaktiv platforma qo'llanayotgan bo'lsa-da, topshiriq murakkabligi, mazmuni yoki qayta aloqa talabaning individual rivojlanish dinamikasiga moslashtirilmasligi mumkin. Natijada texnologiya mavjud bo'ladi, biroq ta'lim jarayoni yetarli darajada shaxsga yo'naltirilmaydi. Bu holat kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishda ТРАСК модели va adaptiv ta'lim imkoniyatlarini yagona metodik tizimda birlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Shu nuqtai nazardan, adaptiv metodik tizim diagnostika, mazmunni tanlash, kommunikativ faoliyatni tashkil etish, raqamli vositalardan foydalanish, tezkor qayta aloqa va refleksiv baholashning o'zaro bog'langan jarayoni sifatida qaralishi lozim. Bunday tizimda talaba tayyor topshiriqlarni bajaruvchi passiv ishtirokchi emas, balki o'z rivojlanish sur'ati va natijalarini kuzatib boruvchi faol subyektaga aylanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan adaptiv metodik tizimning mazmuni, tarkibiy qismlari va amaliy imkoniyatlarini asoslash, shuningdek, raqamli texnologiyalar, pedagogik metodlar va til mazmunini talabalarning individual ehtiyojlariga mos ravishda uyg'unlashtirish yo'llarini aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning adaptiv metodik tizimini ishlab chiqish bir nechta ilmiy yo'nalishlarning o'zaro bog'liqligini talab etadi. Mazkur masala, bir tomondan, texnologiya, pedagogika va fan mazmunini uyg'unlashtirishga asoslangan TPACK konsepsiyasi bilan, ikkinchi tomondan, chet tilida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish nazariyasi hamda ta'limni o'quvchining individual imkoniyatlariga moslashtirishga qaratilgan adaptiv ta'lim yondashuvi bilan bevosita bog'liq.

TPACK modelining nazariy asoslari Punya Mishra va Matthew J. Koehler tomonidan tizimli ravishda ishlab chiqilgan. Olimlar texnologiyadan samarali pedagogik foydalanish uchun o'qituvchining faqat texnologik bilimga ega bo'lishi yetarli emasligini ko'rsatgan. Ularning fikricha, texnologik bilim, pedagogik bilim va fan mazmuniga oid bilimlar o'zaro bog'langandagina texnologiya ta'limning real didaktik vazifalarini hal qilishga xizmat qiladi. TPACK modelida texnologiya mavjud darsga shunchaki qo'shiladigan vosita sifatida emas, balki mazmun va pedagogik faoliyat bilan birgalikda qayta loyihaladigan tarkibiy qism sifatida qoraladi.

Ushbu nazariya ingliz tili ta'limi uchun alohida ahamiyatga ega. Chunki ingliz tilini o'qituvchi nafaqat tilning grammatik yoki leksik mazmunini bilishi, balki talabani tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun qanday metod hamda qanday raqamli vosita samaraliroq ekanini aniqlay olishi kerak. Demak, TPACK asosidagi adaptiv metodik tizimda texnologiya tanlovi talabani real kommunikativ ehtiyojidan kelib chiqishi zarur.

Joke Voogt, Petra Fisser, Natalie Pareja Roblin, Jo Tondeur va Johan van Braak tomonidan amalga oshirilgan tizimli adabiyotlar sharhi TPACK konsepsiyasining rivojlanishini yanada chuqurlashtirdi. Tadqiqotchilar 2005–2011-yillarga oid 55 ta taqrizdan o'tgan maqola va bir kitob bobini tahlil qilib, TPACKning nazariy talqini hamda uni amaliyotda o'lchash usullarida turli yondashuvlar mavjudligini aniqlaganlar. Mualliflar, ayniqsa, TPACKni muayyan fan mazmuni va pedagogik vaziyat bilan bog'liq holda o'rganish muhimligini ko'rsatadilar.

Bu fikr ingliz tili ta'limida TPACKning umumiy raqamli kompetensiya sifatida emas, balki predmetga xos texnologik-pedagogik kompetensiya sifatida talqin qilinishi kerakligini anglatadi. Masalan, talabani talaffuzidagi muammoni bartaraf etish uchun tanlanadigan texnologiya bilan yozma nutqni rivojlantirish yoki grammatik xatolar ustida ishlash uchun tanlanadigan vosita bir xil pedagogik vazifani bajarmaydi. Adaptiv tizimning mohiyati ham aynan ushbu farqlarni aniqlash va o'quv faoliyatini individual ehtiyojga moslashtirishda namoyon bo'ladi.

TPACKni aynan ingliz tilini xorijiy til sifatida o'qitish bilan bog'lagan tadqiqotlardan biri Derya Baser, Theodore J. Kopcha va M. Yaşar Özden tomonidan amalga oshirilgan. Ular bo'lajak EFL o'qituvchilarining TPACK kompetensiyasini baholash uchun predmetga moslashtirilgan TPACK-EFL vositasini ishlab chiqish va validatsiya qilishgan. Tadqiqot Computer Assisted Language Learning jurnalida chop etilgan bo'lib, unda TPACKni umumiy pedagogik kontekstdan tashqari, aynan ingliz tilini o'qitishga mos holda o'lchash zarurati asoslangan.

Baser va hammualliflarining tadqiqoti bizning mavzu uchun muhim bir fikrni beradi: ingliz tilidagi TPACK kompetensiyasi texnologiyani bilishning o'zi emas, balki texnologiyadan chet tilini o'rgatishga xos pedagogik vazifalarni bajarishda foydalanish qobiliyatidir. Shuning uchun adaptiv metodik tizimda raqamli vositalar kommunikativ kompetensiyaning qaysi tarkibiy qismini rivojlantirayotganiga qarab differensial tanlanishi lozim.

Kommunikativ kompetensiya nazariyasining shakllanishida Michael Canale va Merrill Swainning tadqiqotlari fundamental ahamiyatga ega. Ularning 1980-yilda Applied Linguistics jurnalida chop etilgan mashhur tadqiqotida ikkinchi tilni o'rgatishda kommunikativ kompetensiyani faqat grammatik bilim bilan cheklash mumkin emasligi ko'rsatilgan va grammatik, sotsiolingvistik hamda strategik kompetensiyalarni qamrab oluvchi konseptual asos taklif qilingan.

Mazkur yondashuvdan kelib chiqib, ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish talabani qoidalarni bilishini baholashdan ancha keng jarayon ekanini ko'rish mumkin. Talaba til birliklarini vaziyatga mos tanlay olishi, suhbatni davom ettirishi, kommunikativ qiyinchilik yuzaga kelganda tegishli strategiyadan foydalanishi zarur. Shu sababli adaptiv metodik tizim faqat grammatika yoki lug'at bo'yicha individual topshiriqlar berishga emas, balki talabani real kommunikativ faoliyatidagi kuchli va zaif jihatlarini aniqlashga yo'naltirilishi kerak.

Adaptiv ta'limning nazariy asoslarini rivojlantirgan olimlardan biri Peter Brusilovsky hisoblanadi. Uning adaptiv gipermedia bo'yicha tadqiqotida foydalanuvchining maqsadi, bilimi va individual xususiyatlari haqida model shakllantirish hamda shu model asosida taqdim etiladigan axborot yoki navigatsiyani moslashtirish

adaptiv tizimlarning muhim tamoyili sifatida ko'rsatilgan. Mazkur yondashuv keyinchalik adaptiv ta'lim tizimlarini loyihalashda keng qo'llaniladigan "learner model – adaptation – feedback" mantiqining rivojlanishiga asos bo'ldi.

Bu tamoyilni ingliz tili ta'limiga tatbiq etganda adaptivlikni talabani boshlang'ich holatini aniqlashdan boshlash zarur. Masalan, bir talabani grammatik bilimi yaxshi bo'lib, og'zaki nutqi sust bo'lishi, boshqa talabani esa lug'at boyligi yetarli bo'lmasa-da, kommunikativ faolligi yuqori bo'lishi mumkin. Shunday vaziyatda barcha talabaga bir xil topshiriq berish individual farqlarni hisobga olmaydi. Adaptiv tizim esa diagnostika natijasiga qarab topshiriq turi, murakkabligi, yordam miqdori va qayta aloqa mazmunini o'zgartirish imkonini berishi kerak.

Zamonaviy adaptiv til o'rgatish texnologiyalarining rivojlanishi Parneet Kaur, Harish Kumar va Sakshi Kaushal tomonidan olib borilgan tizimli sharhda keng tahlil qilingan. Tadqiqotchilar texnologiyaga asoslangan adaptiv til o'rgatish tizimlarini o'rganib, mavjud tadqiqotlarni tizim xususiyatlari, o'rganuvchilar xususiyatlari hamda qanday turdagi adaptatsiya amalga oshirilishi nuqtai nazaridan tahlil qilganlar. Ularning ishlari adaptiv til o'rgatishda talabani xususiyatlari va o'quv jarayoni haqidagi ma'lumotlar asosida ta'limni moslashtirish alohida ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqot TPACK asosidagi metodik tizim uchun muhimdir, chunki adaptatsiya faqat avtomatik algoritmlar orqali amalga oshirilishi shart emas. O'qituvchi ham talabani diagnostik ma'lumotlari, topshiriq natijalari va kommunikativ faoliyatini kuzatish asosida pedagogik qaror qabul qilishi mumkin. Shu jihatdan adaptiv metodik tizimda texnologik adaptatsiya bilan pedagogik adaptatsiya bir-birini to'ldirishi maqsadga muvofiq.

Rossiya xorijiy tillarni o'qitish metodikasida S.V. Titovning ishlari ham mazkur yo'nalishga bevosita yaqin. Uning "Мобильная среда для обучения иностранным языкам" monografiyasida mobil ta'lim muhiti yordamida talabalarning individual xususiyatlarini hisobga olish, o'zlashtirishdagi muammolarni vaqtida aniqlash, individual ta'lim sur'atini tashkil etish, mustaqil hamda guruhli faoliyatni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlari asoslangan. Shuningdek, mobil ilovalar, gamifikatsiya va tezkor qayta aloqa vositalarining til ta'limidagi imkoniyatlari ko'rsatilgan.

Titovning yondashuvida individual ta'lim sur'ati va tezkor diagnostikaning ajratib ko'rsatilishi adaptiv metodik tizim uchun muhim metodik asos bo'la oladi. Biroq zamonaviy adaptiv tizimda faqat mobil muhit bilan cheklanib qolmasdan, LMS, interaktiv platformalar, elektron portfolio, avtomatlashtirilgan baholash va boshqa raqamli vositalarni ham yagona TPACK mantiqida birlashtirish zarur.

O'zbekistonda raqamli ta'lim va ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani bog'lagan tadqiqotlar qatorida Ayjan Azizbek qizi Anarbekovaning "Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi" mavzusidagi tadqiqoti alohida e'tiborga loyiq. Ushbu ishning maqsadi raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Bu tadqiqot O'zbekiston oliy ta'limi sharoitida raqamli vositalar va kommunikativ kompetensiyani birlashtirishga qaratilganligi bilan mazkur mavzuga yaqin hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tahlil qilingan manbalar shuni ko'rsatadiki, ilmiy adabiyotlarda TPACKning texnologiya, pedagogika va mazmun integratsiyasini ta'minlash imkoniyati yetarli darajada asoslangan; kommunikativ kompetensiyaning ko'p qirrali tuzilishi ishlab chiqilgan; adaptiv ta'lim bo'yicha esa o'quvchi modeli, individual sur'at, differensial kontent va tezkor qayta aloqa imkoniyatlari tadqiq qilingan. Chet tilini o'qitish doirasida TPACK-EFL hamda texnologiyaga asoslangan adaptiv til o'rgatish tizimlari ham alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllangan.

Biroq ushbu yo'nalishlarni qiyosiy tahlil qilish asosida ilmiy bo'shliq mavjudligini ko'rish mumkin. Bu - manbalardan kelib chiqadigan tadqiqot inferensiyasidir: TPACKning CK-PK-TK integratsiyasi, kommunikativ kompetensiyaning rivojlanish dinamikasi va adaptiv ta'limning "diagnostika – individual moslashtirish – kommunikativ faoliyat – tezkor qayta aloqa – refleksiya – qayta moslashtirish" siklini yagona ingliz tili metodik tizimida birlashtirish masalasi hali yetarlicha kompleks ishlab chiqilmagan. Ayniqsa, O'zbekiston oliy ta'limi sharoitida talabani kommunikativ ehtiyoji va til ko'nikmalari holatiga qarab raqamli vosita, pedagogik metod, topshiriq murakkabligi hamda qayta aloqa shaklini dinamik ravishda moslashtiradigan TPACK asosidagi tizimni ishlab chiqish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Shu asosda mazkur tadqiqotda adaptiv metodik tizimni diagnostik, mazmuniy, kommunikativ-faoliyatli, texnologik va refleksiv-baholash komponentlarining o'zaro aloqasi asosida tashkil etish maqsadga muvofiq deb qaraladi. Bunda TPACK modeli tizimning integrativ asosi, kommunikativ kompetensiya asosiy pedagogik natija, adaptivlik esa talabani individual rivojlanish dinamikasiga mos ravishda ta'lim mazmuni va faoliyatini o'zgartirib boruvchi metodik mexanizm vazifasini bajaradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot doirasida ishlab chiqilgan adaptiv metodik tizimning asosiy g'oyasi ingliz tilini o'qitishda barcha talabaga bir xil mazmun, bir xil topshiriq va bir xil o'quv sur'atini taklif etishdan voz kechib, ta'lim jarayonini talabning real kommunikativ ehtiyoji va o'zlashtirish dinamikasiga moslashtirishdan iborat bo'ldi. Bunda adaptivlik faqat topshiriqni oson yoki murakkab shaklda berish sifatida emas, balki diagnostika, mazmunni tanlash, pedagogik faoliyatni tashkil etish, texnologik vositani belgilash, qayta aloqa va navbatdagi o'quv harakatini qayta moslashtirishdan iborat uzluksiz jarayon sifatida qaraldi.

Taklif etilgan tizim TPACK modelining mazmuniy, pedagogik va texnologik bilimlarini yagona metodik mantiqda birlashtirdi. Content Knowledge (CK) talabning ingliz tilidagi leksik-grammatik bilimlari, talaffuzi, tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini qamrab oldi. Pedagogical Knowledge (PK) kommunikativ yondashuv, task-based learning, hamkorlikdagi ta'lim, differensiallashtirilgan topshiriqlar, muammoli vaziyatlar va refleksiv faoliyatni tashkil etish bilan bog'landi. Technological Knowledge (TK) esa interaktiv platformalar, LMS, multimedia materiallari, raqamli testlar, elektron portfolio va tezkor qayta aloqa vositalaridan maqsadli foydalanishni nazarda tutdi. Ushbu uch komponentning integratsiyasi adaptiv tizimning pedagogik asosini tashkil etdi.

Adaptiv metodik tizimning ishlashi talabning boshlang'ich holatini aniqlashdan boshlandi. Dastlabki diagnostikada faqat umumiy ingliz tili darajasi emas, balki alohida kommunikativ ko'nikmalardagi kuchli va zaif tomonlar aniqlanishi muhim deb topildi. Masalan, ayrim talabalar grammatik topshiriqlarda yuqori natija ko'rsatib, og'zaki nutqda qiynalishi, boshqa talabalar esa erkin gapira olsa-da, yozma nutqda ko'plab xatolarga yo'l qo'yishi mumkin. Shu sababli adaptiv tizimda talaba "kuchli", "o'rta" yoki "past" darajaga umumiy tarzda birlashtirilmasdan, uning alohida ko'nikmalar bo'yicha profili shakllantirildi.

Mazkur diagnostik ma'lumotlar keyingi metodik qarorlar uchun asos bo'ldi. Talabning kommunikativ profiliga qarab o'quv topshirig'ining mazmuni, murakkabligi, bajarish shakli va raqamli vositasi moslashtirildi. Masalan, lug'at boyligi yetarli bo'lmagan talabaga kontekstual leksik topshiriqlar, grammatik aniqligi past talabaga kommunikativ vaziyatga kiritilgan grammatik mashqlar, tinglab tushunishda qiynalayotgan talabaga qisqa va nisbatan sodda audio materiallar, yuqori natija ko'rsatgan talabaga esa autentik nutq materiallari va murakkabroq kommunikativ vazifalar berildi.

Shu jihatdan adaptiv tizimda "bir mavzu – turli o'quv trayektoriyasi" tamoyili qo'llanildi. Barcha talabalar umumiy mavzu va o'quv maqsadi doirasida ishladilar, biroq ularga taklif etilgan topshiriq turi, murakkablik darajasi, yordam hajmi va bajarish sur'ati bir xil bo'lmadi. Bu yondashuv guruhning yaxlitligini saqlagan holda individual ehtiyojlarni hisobga olish imkonini berdi.

Tizimning mazmuniy tuzilishi quyidagicha ifodalandi:

Adaptiv tizim komponenti	Asosiy mazmuni	Kutiladigan natija
Diagnostik komponent	Talabning kommunikativ profili va ehtiyojlarini aniqlash	Individual boshlang'ich holat belgilanadi
Mazmuniy komponent	Til materiali va topshiriqlarni darajaga mos tanlash	O'quv mazmunining mosligi ta'minlanadi
Kommunikativ-faoliyatli komponent	Real va model kommunikativ vaziyatlarda faol ishtirok	Nutqiy faollik rivojlanadi
Texnologik komponent	TPACK asosida mos raqamli vositani tanlash	Individual va tezkor o'quv faoliyati yaratiladi
Refleksiv-baholash komponenti	Natijani tahlil qilish, feedback va qayta moslashtirish	Keyingi o'quv trayektoriyasi aniqlanadi

Adaptiv tizimning eng muhim qismi kommunikativ-faoliyatli komponent bo'ldi. Chunki ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiya tayyor bilimlarni eslab qolish emas, ularni real muloqot vaziyatida qo'llash orqali shakllanadi. Shu sababli raqamli topshiriqlar yakuniy maqsad sifatida emas, kommunikativ faoliyatga olib boruvchi vosita sifatida qo'llanildi. Masalan, talaba avval raqamli platformada muayyan leksik birliklarni mustahkamladi, keyin ularni vaziyatli dialog, guruh muhokamasi, qisqa taqdimot yoki yozma fikr bildirishda ishlatdi. Shu tariqa texnologik faoliyat va real til faoliyati o'zaro bog'landi.

Adaptiv tizimda topshiriqlarning murakkabligi ham dinamik xarakterga ega bo'ldi. Talaba topshiriqni muvaffaqiyatli bajarsa, keyingi vazifa murakkablashtirildi; natijada qiyinchilik aniqlansa, qo'shimcha tushuntirish, yordamchi material yoki soddalashtirilgan topshiriq taqdim etildi. Bunda adaptatsiya faqat avtomatik platforma orqali emas, o'qituvchining pedagogik kuzatuv va professional qarori asosida ham amalga oshirildi. Bu holat TPACK modelidagi texnologiya va pedagogikaning o'zaro bog'liqligini amalda namoyon etdi.

Tizimning yana bir muhim xususiyati tezkor qayta aloqa bilan bog'liq bo'ldi. An'anaviy darsda talaba ayrim xatolarining natijasini faqat yakuniy nazoratda ko'rishi mumkin. Adaptiv metodik tizimda esa topshiriqdan keyin darhol natija olish, xatoni aniqlash va keyingi faoliyatni shu asosda o'zgartirish imkoniyati yaratildi. Shu sababli baholash ta'lim jarayonining yakuniy elementi emas, balki keyingi pedagogik qarorni belgilovchi vositaga aylandi.

Refleksiv-baholash bosqichida talaba faqat o'qituvchi tomonidan baholanmadi. U o'z faoliyatini ham tahlil qildi: qaysi topshiriqni yaxshi bajargani, qaysi ko'nikmada qiyinchilik mavjudligi, nima sababdan xato qilgani va keyingi mashg'ulotda nimalarga e'tibor qaratishi kerakligini aniqladi. Bunday yondashuv talabani o'z ta'lim jarayoniga nisbatan mas'uliyatini oshirib, adaptiv tizimning faqat tashqi emas, ichki o'zini-o'zi boshqarish mexanizmini ham shakllantirdi.

Muhokama natijalariga ko'ra, TPACK modeli adaptiv tizimda uchta muhim vazifani bajaradi. Birinchidan, u o'qituvchiga texnologiyani til mazmunidan ajratmaslik imkonini beradi. Ikkinchidan, raqamli vositani pedagogik metodga mos tanlashni ta'minlaydi. Uchinchidan, talabani diagnostik natijalariga qarab mazmun, metod va texnologiyani birgalikda o'zgartirish imkonini yaratadi. Shu sababli TPACK mazkur tizimda oddiy nazariy model emas, balki adaptiv pedagogik qarorlar qabul qilishning integrativ mexanizmi sifatida namoyon bo'ladi.

Taklif etilgan adaptiv metodik tizimning muhim natijasi shundaki, bunda talaba tayyor kontentni bir xil ketma-ketlikda o'zlashtiruvchi ishtirokchi sifatida emas, balki o'z kommunikativ ehtiyoji, rivojlanish sur'ati va o'quv natijalariga ega individual subyekt sifatida qaraladi. O'qituvchi esa faqat bilim beruvchi emas, balki diagnostika qiluvchi, ta'lim trayektoriyasini belgilovchi, raqamli vositalarni tanlovchi va o'quv faoliyatini muntazam qayta moslashtirib boruvchi metodik boshqaruvchi vazifasini bajaradi.

Shunday qilib, TPACK modeli asosida ishlab chiqilgan adaptiv metodik tizim kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayonida mazmun, pedagogika, texnologiya va individual ehtiyojlar o'rtasidagi dinamik muvofiqlikni ta'minlaydi. Tizimning asosiy ustunligi barcha talabalarni bir xil pedagogik yo'l orqali natijaga olib borishga emas, balki umumiy kommunikativ maqsadga turli, individual moslashtirilgan o'quv trayektoriyalari orqali erishishga imkon yaratishidir. Bu esa ingliz tili ta'limining shaxsga yo'naltirilganligi, moslashuvchanligi va kommunikativ samaradorligini oshirish uchun metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari TPACK modeli asosida ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish uchun adaptiv metodik tizimni tashkil etish ta'lim jarayonini talabalarning individual ehtiyojlari, til bilish darajasi va o'zlashtirish sur'atiga moslashtirish imkonini berishini ko'rsatdi. Mazkur tizimda texnologik, pedagogik va predmetga oid bilimlar o'zaro uyg'unlashtirilib, raqamli vositalar aniq kommunikativ maqsad va til ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi didaktik resurs sifatida qo'llaniladi.

Taklif etilgan adaptiv metodik tizim diagnostik, mazmuniy, kommunikativ-faoliyatli, texnologik va refleksiv-baholash komponentlarining uzviy aloqasiga asoslanadi. Talabani dastlabki kommunikativ holatini aniqlash, individual profilini shakllantirish, topshiriq mazmuni va murakkabligini moslashtirish, kommunikativ faoliyatni tashkil etish, tezkor qayta aloqa berish hamda natijalar asosida keyingi o'quv trayektoriyasini qayta belgilash ushbu tizimning asosiy metodik mexanizmlarini tashkil etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, adaptivlikni faqat raqamli platformaning avtomatik funksiyasi sifatida tushunish yetarli emas. U o'qituvchining pedagogik kuzatuv, talabani natijalari, kommunikativ ehtiyojlari va o'zlashtirish dinamikasiga asoslangan holda muntazam ravishda metodik qaror qabul qilish jarayonini ham qamrab oladi. Shu jihatdan TPACK modeli texnologiya, mazmun va pedagogik faoliyatni talabani individual rivojlantirish xususiyatlariga moslashtirishning integrativ asosi sifatida namoyon bo'ladi.

Adaptiv metodik tizimda barcha talabalar uchun umumiy kommunikativ maqsad saqlangan holda, unga erishish yo'llari individuallashtiriladi. Talabalarga ularning ehtiyojiga qarab turli darajadagi leksik, grammatik, tinglab tushunish, gapirish, o'qish va yozish topshiriqlarining berilishi ularning kommunikativ faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi. Bunda topshiriqning murakkabligi, yordam hajmi, raqamli vosita va qayta aloqa shakli talabani rivojlanish holatiga qarab o'zgarib boradi.

Shunday qilib, TPACK modeli asosidagi adaptiv metodik tizim ingliz tilida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish jarayonida "diagnostika – individual moslashtirish – kommunikativ faoliyat – tezkor qayta aloqa – refleksiya – qayta moslashtirish" siklining uzluksiz ishlashini ta'minlaydi. Mazkur yondashuv talabani ta'lim jarayonidagi faolligi va mustaqilligini oshirish, individual ta'lim trayektoriyasini qo'llab-quvvatlash hamda ingliz tilini real kommunikativ vaziyatlarda samarali qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Umuman, ishlab chiqilgan adaptiv metodik tizim ingliz tili ta'limining shaxsga yo'naltirilganligi, moslashuvchanligi va kommunikativ samaradorligini oshirish uchun muhim metodik asos bo'lib, uni raqamli platformalar, sun'iy intellekt vositalari va learning analytics imkoniyatlari bilan yanada rivojlantirish istiqbolli yo'nalish hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mishra P., Koehler M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, No. 6. – P. 1017–1054. – DOI: 10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x.
2. Voogt J., Fisser P., Pareja Roblin N.N., Tondeur J., van Braak J. Technological Pedagogical Content Knowledge – a Review of the Literature // Journal of Computer Assisted Learning. – 2013. – Vol. 29, No. 2. – P. 109–121. – DOI: 10.1111/j.1365-2729.2012.00487.x.
3. Tondeur J., van Braak J., Sang G., Voogt J., Fisser P., Ottenbreit-Leftwich A. Preparing Pre-Service Teachers to Integrate Technology in Education: A Synthesis of Qualitative Evidence // Computers & Education. – 2012. – Vol. 59, No. 1. – P. 134–144. – DOI: 10.1016/j.compedu.2011.10.009.
4. Baser D., Kopcha T.J., Özden M.Y. Developing a Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) Assessment for Preservice Teachers Learning to Teach English as a Foreign Language // Computer Assisted Language Learning. – 2016. – Vol. 29, No. 4. – P. 749–764. – DOI: 10.1080/09588221.2015.1047456.
5. Canale M., Swain M. Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing // Applied Linguistics. – 1980. – Vol. 1, No. 1. – P. 1–47. – DOI: 10.1093/applin/1.1.1.
6. Brusilovsky P. Adaptive Hypermedia // User Modeling and User-Adapted Interaction. – 2001. – Vol. 11. – P. 87–110. – DOI: 10.1023/A:1011143116306.
7. Slavuj V., Meštrović A., Kovačić B. Adaptivity in Educational Systems for Language Learning: A Review // Computer Assisted Language Learning. – 2017. – Vol. 30, No. 1–2. – P. 64–90. – DOI: 10.1080/09588221.2016.1242502.
8. Kaur P., Kumar H., Kaushal S. Technology-Assisted Language Learning Adaptive Systems: A Comprehensive Review // International Journal of Cognitive Computing in Engineering. – 2023. – Vol. 4. – P. 301–313. – DOI: 10.1016/j.ijcce.2023.09.002.
9. Troussas C., Chrysafiadi K., Virvou M. An Intelligent Adaptive Fuzzy-Based Inference System for Computer-Assisted Language Learning // Expert Systems with Applications. – 2019. – Vol. 127. – P. 85–96. – DOI: 10.1016/j.eswa.2019.03.003.
10. Сысоев П.В. Информационные и коммуникационные технологии в обучении иностранному языку: теория и практика: монография. – М.: Глосса-пресс, 2012. – 252 с.
11. Титова С.В. Мобильная среда для обучения иностранным языкам: монография. – М.: Эдитус, 2019. – 282 с. – ISBN 978-5-00149-099-9.
12. Anarbekova A.A. Raqamli ta'lim sharoitida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi: dissertatsiya avtoreferati. – Namangan, 2024.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.